

Acció reivindicativa de la federació Ecologistes de Catalunya durant l'acte institucional de celebració del dia mundial del Medi Ambient al Palau de la Generalitat, juny 2018.

MEDI AMBIENT, UN DEPARTAMENT IMPRESCINDIBLE DEL NOU GOVERN DE LA GENERALITAT PER AL FUTUR DE CATALUNYA.

Antecedents.

1.- L'any 2018, a l'inici de la legislatura interrompuda per la intervenció de les institucions catalanes per l'estat, una majoria aclaparadora de les entitats ecologistes catalanes ens vam adreçar als diferents grups representats al Parlament de Catalunya per alertar-los sobre les conseqüències molt negatives de perpetuar la dissolució del Departament de Medi Ambient (DMA) dins de l'estructura del Departament de Territori i Sostenibilitat (DTS). L'ecologisme català va presentar la demanda de recuperar la conselleria de Medi Ambient amb unes funcions i estructura que permetessin abordar els reptes per construir el futur país que volem amb criteris de sostenibilitat.

Des d'aleshores ençà, els fets han confirmat contundentment els arguments exposats: el DTS ha estat prioritàriament el de la promoció i foment d'unes infraestructures i decisions urbanístiques a les quals s'ha subordinat una minsa política ambiental mancada d'una visió forta i transversal de sostenibilitat que incidís en el conjunt de l'acció de govern.

Catalunya ha retrocedit en l'atenció i consciència ambiental respecte els països i comunitats del nostre entorn en temes bàsics com ho són, la pèrdua de biodiversitat, els espais naturals, els residus, o l'avenç de les energies renovables, entre d'altres. Una dada significativa que ens va comunicar el conseller de DTS en una trobada amb EdC ho ratifica: tant sols el 7% de les consultes i accions del seu Departament eren sobre qüestions ambientals, mentre que més del 90%, ho eren sobre infraestructures i urbanisme. La paràlisi de les institucions arrel de l'aplicació de l'article 155 primer, i les posteriors limitacions del govern autonòmic han dificultat encara més la recuperació ambiental del nostre país.

2.- Cal recordar que l'any 1992 el president de la Generalitat va nomenar per primera vegada un conseller de Medi Ambient, Albert Vilalta. Aquesta conselleria de nova creació va ser una bona eina per avançar en la recuperació ambiental. Catalunya s'avançà a l'estat espanyol en disposar d'un DMA en un moment en el que calia abordar molts reptes: ens havíem incorporat a la UE i la situació ambiental de Catalunya era la d'un país castigat per una dictadura, amb dèficits severos en infraestructures i serveis socials si ens comparàvem amb la mitjana europea i, especialment, amb un retard molt greu en el compliment dels estàndards de qualitat de vida europeus i de protecció del medi i la biodiversitat.

El nou DMA va dissenyar i fer canvis com el Pla de Sanejament i la construcció d'EDARs; la Llei de Residus que va fer prioritaris els criteris de prevenció, reducció, reciclatge i va iniciar la recollida selectiva; o el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) que va incloure el 21% del territori dins dels espais protegits del país. Aquests i d'altres canvis van frenar el greu procés de degradació ambiental i van dinamitzar el país en la direcció d'una economia amb més respecte pel medi i, per tant, amb més futur.

3.- Lamentablement, els successius governs no van mantenir una política amb criteris ambientals, ans al contrari. Catalunya ha patit un llarg període de retrocés ambiental en un moment on s'ha posat de manifest la necessitat d'un canvi radical que no es limiti a reduir l'impacte del sistema productiu, sinó que pugui fer front als desafiaments globals del canvi climàtic, la construcció de nous models socials, econòmics i ecològics. Retrocés fins i tot en relació als països europeus capdavaners que han vist reforçats i no reduïts els seus ens ambientals de govern.

La Comissió Europea atorga un paper rellevant al Comissari de Medi Ambient i impulsa l'Agència Europea de Medi Ambient com òrgans de primer nivell de la seva acció de govern i preveu com a una de les majors inversions les destinades a mitigar el canvi climàtic, la conservació de la biodiversitat i la reorientació de la nova política europea.

Contràriament a Catalunya, en plena època de retallades socials i la blasmada Llei Òmnibus, el govern Mas l'any 2010 va nomenar un conseller de Territori i de Sostenibilitat a qui es va atorgar dues competències: una d'elles "Territori", prioritària i amb recursos (Obres Públiques, Infraestructures i Urbanisme) i l'altre "Medi Natural, Biodiversitat, Polítiques ambientals" que va esdevenir irrellevant, ... situació que ens va retornar 23 anys enrere (!) quan el Dept. d'Obres Públiques tenia dintre seu una DG de Medi Ambient subordinada (amb Jacint Mateu com a director).

Els reptes del nou govern de la Generalitat davant de la crisi d'emergència climàtica, ambiental i sanitària.

4.- Durant el confinament per la pandèmia del Covid-19 hem conegut aportacions de destacats científics que han sorprès molta gent: la crisi planetària de salut està profundament relacionada amb la destrucció i degradació causada per les activitats humanes sobre la natura i especialment amb la crisi climàtica i la pèrdua de biodiversitat.

La declaració d'emergència climàtica (feta per la Generalitat i alguns ens públics i ajuntaments) s'ha entès massa com a un fet simbòlic, però la greu crisi sanitària fa imprescindible respondre en aquesta triple emergència climàtica, sanitària i ambiental amb un canvi radical.

No podem proclamar aquesta emergència per, tot seguit, col·locar-nos al darrera dels qui posen el manteniment del model econòmic actual al davant, i fins i tot en contra, de la salut de la gent, de la natura i de la justícia social i ambiental. Els temps estan canviant, però aquests lobbies econòmics i financers s'entesten en ignorar que les velles receptes no serveixen, malgrat que es publicitin amb els nous embolcalls innecessaris del greenwashing.

5.- Cal foragitar el discurs de rentat de cara “verd” que solament vol facilitar el retorn a l’economia especulativa del lliure mercat i del creixement que s’ha demostrat incapaç de preservar la salut del medi i de les persones. La promesa de «facilitar i agilitzar» la recuperació econòmica i la creació d’uns llocs de treball incerts i precaritzats, no poden ser la cruel excusa per eliminar les garanties ambientals, ni per incrementar la destrucció del territori, del patrimoni natural, les desigualtats, la precarietat laboral i les injustícies.

L’aprovació del decret Llei 16/2019 que regula la implantació de les energies renovables s’ha demostrat com un exemple paradigmàtic d’improvisació i rentat de cara verd i s’ha de derogar perquè incompleix requeriments legals bàsics, s’ha prescindit de la participació pública com ho estableix el conveni d’Aarhus i no ha complert amb l’avaluació ambiental estratègica. L’àmplia contestació del territori que vol preservar el paisatge, les activitats agràries i els espais d’interès ecològic posa de manifest que el decret esdevé un obstacle per canviar la dependència energètica de Catalunya respecte les energies fòssils i contaminants (petroli, gas, nuclears). Aquest decret no fa més que facilitar els interessos especulatius dels oligopolis elèctrics de l’IBEX que empobreixen i oprimeixen la ciutadania i les persones més vulnerables del nostre país i ha esdevingut un tap pel desenvolupament de la generació distribuïda de proximitat.

6.- Després dels resultats electorals del 14 de febrer la Generalitat ha de garantir la sobirania de la ciutadania per decidir quina economia ecològica i al servei de les persones volem construir i ha de regular que totes les activitats econòmiques i socials s’hagin de fer de manera compatible obligatòriament amb la preservació del bé comú i dels espais naturals.

No deixa de causar perplexitat que l’estat centralitzador que retalla drets, però també la Generalitat, moltes entitats públiques i ajuntaments, amb una mà aproven la Llei 16/2017 de Canvi climàtic i declaren l’estat d’emergència climàtica, ... mentre que amb l’altra mà aproven plans urbanístics que malmeten la qualitat ecològica dels espais naturals, ajornen l’aplicació d’impostos als combustibles fòssils que han de revertir en la recuperació dels espais naturals protegits, es disposen a subvencionar les activitats que més contribueixen a la crisi climàtica i ambiental, o blinden cap als oligopolis de l’IBEX els Fons “verds” que la UE aporta.

Què demanem al nou govern?.

7.- La restitució del Departament de Medi Ambient, i superar la situació actual d’un Departament de Territori i Sostenibilitat amb un Conseller al capdavant que desenvolupa competències urbanístiques d’infraestructures i de foment de negocis que ocasionen impactes irreparables sobre el territori i el paisatge, o que es nega a aplicar la resolució del mateix Parlament per aplicar una moratòria a la incineració mentre no es disposi d’una potent Llei de prevenció de residus que incentivi un canvi de model productiu sense generar externalitats sobre el territori (abocadors, crema de residus en incineradores i fàbriques de ciment), ... al mateix temps que es relega a un rang de secretaria ambiental les accions que s’han mostrat insuficients per frenar la pèrdua de biodiversitat, les agressions al medi i al territori, o el desplegament d’una orientació transversal de sostenibilitat que amari tota l’acció de govern de la Generalitat.

8.- La creació de l’Agència Catalana de la Natura, compromís positiu finalment assumit pel darrer govern i el Parlament, es veurà mancada d’una visió global d’acció de govern ambiental si no es disposa alhora d’un Departament fort de Medi Ambient, perquè l’acció ambiental restaria esquarterada en diversos Departament, Agències i Secretaries amb insuficient coordinació i visió sistèmica, mentre les decisions i el pressupost el decideixen consellers o conselleres externs del departament de Medi Ambient, un desençert que cal corregir.

9.- Considerem que el repartiment de competències ambientals i de transició ecològica entre diverses conselleries no s’hauria de donar en un govern perquè comporta una clara manca d’eficiència i eficàcia: com a exemple paradigmàtic esmentem el dels Parcs Naturals catalans. Aquests espais, on la preservació de la natura i el paisatge han de ser les prioritats de gestió segons la Llei d’espais naturals, funcionen a la inversa del que caldria esperar.

Si bé els parcs naturals depenen del Dpt. de Territori i Sostenibilitat, la gestió dels boscos (siguin públics o privats, protegits o no) recau en el Dpt. d’Agricultura, així com la gestió i manteniment de les pastures, pistes forestals, o la gestió de la caça i la pesca. D’aquesta manera, tot i que Territori i Sostenibilitat tingui les competències en espais naturals protegits, qui en fa la gestió i decideix què s’hi talla, caça o pesca, o

quines pistes forestals s'hi construeixen, sigui el Dpt. d'Agricultura, i ho fa, en la major part de les actuacions, fent prevaldre el criteri d'explotació per sobre de la gestió sostenible.

Així doncs ens trobem amb la paradoxa que els òrgans de gestió dels espais naturals protegits que han de garantir-ne la protecció no poden portar a terme les seves tasques per intromissió d'un altre departament. Cal tenir un sol departament amb les competències ambientals plenes, com la resta tenen les seves pròpies; el contrari ocasiona la impossibilitat de gestionar i ordenar. Aquesta reflexió ha estat recollida de manera reiterada per científics del nostre país i pel propi Consell de Protecció de la Natura de Catalunya, òrgan assessor del govern.

10.- Alguns països nord i centre-europeus de referència referents ambiental, no qüestionen el manteniment del Ministeri de Medi Ambient, fet que ha afavorit l'increment de la R+D i el desenvolupament tecnològic vinculat als diferents sectors ambientals (energia, atmosfera, aigua, residus, etc.), tot fent més competitives les indústries d'aquests països com ara les alemanyes per exportar productes amb innovacions i aplicacions ambientals.

El medi ambient s'ha convertit en un dels principals reptes d'interès i preocupació internacional, com ho demostren les cimeres sobre el canvi climàtic, vist l'efecte que l'actual model sociopolític de consum de recursos està tenint en les economies mundials, la salut humana i dels ecosistemes planetaris, la pèrdua de biodiversitat o l'esgotament de recursos. La societat catalana reclama sens dubte la necessitat de cercar nous models que puguin garantir la sostenibilitat a escala planetària i deixar enrere la crisi ocasionada per la insostenibilitat dels models actuals.

11.- La conservació de la Biodiversitat, està amenaçada pels nostres impactes sobre el territori i per la insuficient atenció i prioritat dedicada en aquests últims anys a Catalunya pels diferents governs i colors polítics. La pèrdua molt preocupant de biodiversitat constatada pel darrer informe "*Estat de la natura a Catalunya 2020*", presentat per la Generalitat no és un problema que només afecti a espècies o ecosistemes: l'espècie humana és totalment depenent d'aquesta diversitat biològica. El compromís (no assolit) de la Unió Europea de la Meta 2020 de biodiversitat, així com els acords de la Convenció sobre Diversitat Biològica de Nagoya, obliguen les societats i tots els governs a prendre mesures dràstiques per aturar la degradació ambiental que està al darrera de la pèrdua de biodiversitat.

La tasca iniciada pel Govern amb l'elaboració, procés participatiu i document final, (juliol de 2017) de l'*Estratègia del Patrimoni Natural i la Biodiversitat* i l'aprovació de l'*Agència de Protecció de la Natura i la Biodiversitat* han restat interrompudes per causa de la pandèmia.

Considerem imprescindible tanmateix el compromís de realitzar i aprovar la Llei de la Biodiversitat de Catalunya, que actualitzi el nostre ordenament jurídic a les directives i compromisos per frenar la pèrdua de la biodiversitat tant en espècies com en ecosistemes: no tenim Llei de Biodiversitat, ni tenim Directrius de connectivitat ecològica, ni el Catàleg d'espècies de la fauna en perill d'extinció i ni tant sols tenim realitzats els plans de recuperació de les espècies de la fauna i la flora que a hores d'ara es troben en el límit de la seva supervivència bàsica.

12.- Cal avançar per superar la situació dramàtica en què ens trobem com a país a l'hora de conservar l'entorn, un dels trets més importants també de la nostra identitat nacional. Cal avançar en el procés cap un país que sigui capaç d'orientar el nostre futur amb la fermesa de preservar el nostre patrimoni ambiental del qual depèn ineludiblement el nostre benestar i qualitat de vida: i aquest ha de ser també un component indefugible del procés del definir el nostre futur com a nova República dins del concert de nacions que avancen cap a una nova cultura ambiental planetària.

La millora de la qualitat de l'aire i de l'espai públic, la disminució del trànsit amb vehicle privat, el soroll i altres realitats que hem pogut «descobrir» malgrat el confinament, no es poden perdre amb el retorn a una situació «normal» que hem de fer molt diferent.

L'avenç cap a la sobirania energètica de proximitat, la sobirania alimentària (amb una agricultura i ramaderia ecològiques); la col·lectivització d'empreses clau en la producció i distribució de productes estratègics (sanitat, alimentació); la prioritat de l'ús de la bicicleta i del transport públic sobre el vehicle privat, el suport a la cultura com a benefici col·lectiu, etc. són una petita mostra de la nova mirada i noves reglamentacions amb què hem de reconstruir el nostre model social.

13.- Cal integrar els criteris de la Sostenibilitat dins de la resta de departaments, considerant sempre les repercussions que tenen les polítiques sectorials sobre el medi ambient. Dit d'altra manera, cal una "ambientalització" de tota la Generalitat i per fer-ho és del tot imprescindible recuperar un Departament de Medi Ambient que integri totes les competències en la gestió del medi natural, la biodiversitat, les polítiques de gestió dels sectors amb més incidència ambiental (aigua, energia, residus, mobilitat, contaminació), l'educació ambiental, i amb capacitat per enfortir i fer efectiva l'avaluació ambiental estratègica que s'hauria d'afegir a les polítiques per transformar les actuacions en Urbanisme, Obres Públiques, Indústria, activitats econòmiques, ... cap a la sostenibilitat, la transició ecològica i la preservació del medi ambient.

Cal que el Departament de Medi Ambient restituint, tingui les competències de: 1- Tramitació i gestió industrial i Canvi climàtic, 2- Gestió de Residus, 3- Espais naturals i Biodiversitat, 4- Gestió de les Aigües, Marines Continentals i Residuals, 5- Bosc i Paisatges, 6- Agents Rurals, 7- Caça i Pesca entre altres.

14.- Per tot l'argumentari exposat, demanem, per tant, **recuperar el Departament de Medi Ambient**, com a eina imprescindible dins de l'acció d'aquest nou govern per poder avançar cap a una transformació del model de país que volem, on la preservació del patrimoni natural i les polítiques ambientals i de sostenibilitat esdevinguin una peça clau i transversal del nostre futur com a poble així com de l'acció de totes les nostres institucions de govern. Alhora que ens comprometem a donar suport al procés participatiu per contribuir a assolir aquests objectius indefugibles i esperançadors.

Federació Ecologistes de Catalunya:

Catalunya, 23 de febrer de 2021

